

Přístup učitele k nespolupracujícímu rušivému chování žáků

Pavčina Mazáčová

Nespolupracující chování žáků učitelé často tolerují tak dlouho, až jsou jím vyvedeni z míry, nejsou schopni řešit nastalou situaci konstruktivně. V afektu pak učitelé reagují nepřiměřeně, nesprávně. Proti nespolupracujícímu chování žáků je tedy nutné zasáhnout dříve, než se vystupňuje do míry, kterou učitel považuje za nepřijatelnou.

Příklad modelové situace

Paní učitelka Novotná vysvětluje všem žákům 5. třídy pravidla psaní velkých písmen a ptá se: “Kdo mi řekne, která slova v této větě by měla začínat velkým písmenem?” Mezitím začíná psát na tabuli větu: můj kamarád Patrik řekl, že film sedm statečných... Učitelka slyší, že někteří žáci ve třídě si celkem nahlas povídají, ohlédne se a vidí společně diskutující Petru, Jirku a Žanetu.

Učitelka je osloví: “Hele, vy povídálové, přestaňte mluvit a dávejte pozor,” a dopisuje větu... je hezký den. Uvedení žáci se však spolu baví dál, protože nepostřehli, co učitelka říkala. Nijak totiž předem neupoutala jejich pozornost k danému učební činnosti. Učitelka pokračuje několik málo minut ve výkladu, poté se opět pokusí trojici utišit: “Už jsem vám řekla, abyste byli potichu. Tentokrát to myslím vážně, už nepadne ani slovo!”

Učitelka pokračuje ve výkladu, ale žáci si po chvíli dál povídají.

Odpovězte na otázky, analyzujte modelové situace:

*V čem byl z hlediska pedagogické psychologie postup paní učitelky Novotné problematický?
Jak byste vyhodnotili její reakci na nespolupracující chování trojice žáků?*

Dá-li učitel (opakovaně) najevo, že o nespolupracujícím chování žáků ví, ale nevynasnaží se, aby vedl žáky účinně k chování spolupracujícím, žáci mají sklon tuto svou zkušenost zobecnit a usoudit, že učitel nemyslí svoje výtky a žádosti o spolupráci vážně.

Učitel, který žákům pouze řekne, jak se mají chovat, ale nenabídne jim jasné kroky k tomu, aby pokyny respektovali, žáky vlastně učí tomu, aby jeho pokyny ignorovali. Účinné není ani to, když učitel své požadavky na spolupracující chování pouze opakuje (“dávej pozor”, “buď už zticha”). Při takové komunikaci se nakonec rozčílí a vybuchne, přestane situaci konstruktivně zvládat. Polovičaté a neúčinné úsilí vyznívá jako promarněný čas učitele a také promarněná energie vniveč.

Odpovězte na otázky, analyzujte modelové situace:

*Je vhodné nechat situaci s nespolupracujícím chováním “vyšumět, do prázdna”?
Svůj názor zdůvodněte.*

Příklad modelové situace

Žáky 1. třídy paní učitelka Reslová rozdělí do malých skupin, v nichž samostatně čtou. Učitelka si všimne, že Tomáš tahá spolužačku Majku za vlasy, až Majka přepadne dozadu ze židle a rozpláče se. Paní učitelka na Tomáše nahlas zařičí: "Pojď, sem, kluku!" Zatímco jde Tomáš k ní, ostatní žáci třídy přestanou pracovat a sledují, co se děje. "Jak by se líbilo tobě, kdybych Tě Majka začala tahat za vlasy? Myslíš si, že seš tvrdák?! Co? Já ti ukážu, že jsem ještě tvrdší než ty! Budeš litovat, že jsi Majku terorizoval! A co kdybych teď nechala Majku, aby za vlasy tahala ona tebe? Jak by se ti to líbilo, co? Líbilo?"

Tomáš: "Ale já jsem netahal... "

Učitelka: "Cože jsi? Jen počkej, až si tě najde některý ze starších a silnějších kluků ze druhé třídy! Oni tě odnaučí těm zlomyslnostem!"

Odpovězte na otázky, analyzujte modelové situace:

Reagovala učitelka Reslová adekvátně?

V čem byla její komunikace se žákem Tomášem chybná?

Obvykle žákům záleží více na tom, jak se na ně dívají jejich spolužáci, než na čemkoli, co se učitelé snaží pro ně udělat. Mnohem větší šanci dosáhnout produktivní komunikace, dialogu se žákem o eliminaci nespolutracujícího chování má učitel v situaci, kdy může se žákem hovořit v soukromí, než když si učitel dělá starost navíc o žáky, kteří jsou poblíž nevhodné situací. Pokud učitel udělá z nespolutracujícího chování jednoho žáka "případ pro celou třídu", žák se cítí trapně a má pocity hořkosti. Takto řešenou situaci učitel naruší existující nebo vznikající spolutracující atmosféru a klima celé třídy.